



I dag er de hvide arbejderbørn blot blevet byttet ud med brune minoritetsbørn.

Den forskydning er til gengæld så markant, at man nærmest ikke længere taler om social ulighed hvide børn imellem som værende et problem. Social ulighed er blevet til et etnisk og kulturelt spørgsmål.”

Jan Kampmann, professor.

DE HVIDE ER BARE BLEVET BRUNE

Der er kun farven på børnene til forskel. 70'ernes arbejderbørn er bare blevet udskiftet med nutidens etniske minoritetsbørn. Sådan lyder dommen over udviklingen i daginstitutionernes 40 år lange forsøg på at bryde den negative sociale arv. >>>

Af Peder Holm / Foto: iStockphoto

DE HVIDE ER BARE BLEVET BRUNE

Hvordan bidrager daginstitutionerne til ligheden i det danske samfund? Har du hørt det spørgsmål før, er det ikke så overraskende. Det har stået højt på den politiske dagsorden gennem de sidste 40 år. Og det har ikke skortet på politiske ambitioner og pædagogiske tiltag. Men har det hjulpet? Ikke så meget som man kunne ønske. I loven om daginstitutioner står der for eksempel stadig, at deres rolle er at bekæmpe den negative sociale arv.

Men er der da slet ikke sket noget? Ikke hvis man spørger Jan Kampmann, der er professor ved Institut for Psykologi og Uddannelsesforskning, Roskilde Universitet. Ifølge ham skal vi ikke gøre os store forhåbninger om, at ambitionerne kan indløses. For der er ikke ressourcer til at løfte opgaven. Og hvis der var, ville man alligevel ikke vide, hvordan man skulle gøre det. I bund og grund er det nemlig de samme forestillinger og redskaber, som man forsøgte sig med i 70'erne, man i dag griber til, når man vil forsøge at rette op på uligheden.

"Det virkede ikke dengang, og der er ingen grund til at tro, at det skulle virke i dag," siger Jan Kampmann og fortsætter:

"Mønstret er det samme. Der er nogen, den danske middelklasse, der har de rigtige svar, den rigtige kultur og det rigtige sprog. Og lighedsproblematikken handler så bare om at få de andre til at blive ligesom middelklassen. I dag er de hvide arbejderbørn blot blevet byttet ud med brune minoritetsbørn. Den forskydning er til gengæld så markant, at man nærmest ikke længere taler om social ulighed hvide børn imellem som værende et problem. Social ulighed er blevet til et etnisk og kulturelt spørgsmål."

Men når det nu ikke virker på den sociale ulighed, hvorfor gentager vi så de samme forestillinger og bestræbelser 40 år efter – nu

blot i forhold til etniske minoritetsbørn? Jan Kampmanns korte svar er:

"Manglende historisk bevidsthed og fordi vi ikke ved, hvad vi ellers skal gøre."

DET SAMME MØNSTER

Fra slutningen af 60'erne begynder man at blive opmærksom på problemerne med den negative sociale arv. Inden da var tanken, at hvis alle børn kom i daginstitution og fik samme pædagogiske input, så ville de også få de samme forudsætninger. Det, ved vi i dag, er langtfra tilfældet. Herhjemme var det særligt sociologiprofessor Erik Jørgen Hansen fra Socialforskningsinstituttet, der med sine undersøgelser afdækkede uddannelses-systemernes manglende evne til at gøre op med uligheden. Den erkendelse fik ifølge Jan Kampmann også stor betydning for pædagogikken i daginstitutionen:

"Man erkendte, at bestræbelserne på at bryde den sociale arv krævede en særlig pædagogisk indsats. Derfor udviklede man det, man kaldte den kompensatoriske pædagogik. Udgangspunktet var, at børn fra de nederste lag i samfundet havde mangler i forhold til børn fra den øvre middelklasse. Daginstitutionens og pædagogens opgave var at kompensere for disse ved intensiv sprog- og kulturtræning. På den måde kunne alle børn starte i skolen med de samme forudsætninger."

Det var tanken dengang – og i dag. Men virker den?

"I hvert fald ikke bedre end, at Erik Jørgen Hansen og andre forskere med jævne mellemrum har dokumenteret stort set de samme store sociale forskelle gennem nu 4 årtier," siger Jan Kampmann.

PÆDAGOGER VED IKKE NOK

Ifølge Jan Kampmann er det helt nødvendigt, at daginstitutionerne tilføres flere ressourcer. For pædagogerne er presset. Nedefra af de krav, som en stadig mere sammensat børnegruppe stiller. Ovenfra af de stigende krav

til deres arbejde, som stilles fra politisk hold. Men når der ikke tilføres ekstra ressourcer til at løfte opgaverne, så er konsekvensen ifølge Jan Kampmann, at den sandwich, som pædagogerne befinder sig i, bare bliver fladere og fladere.

Men det er ikke gjort med flere ressourcer. For pædagogerne ved ikke nok om, hvad de skulle gøre, selvom de fik tilført flere ressourcer.

"Jeg tror, at mange pædagoger og institutioner mener, at de ved, hvad der skal til. Men jeg vil nu vove den påstand, at nej, det ved de faktisk ikke," siger Jan Kampmann og fortsætter: "Man bliver nødt til at gøre op med forestillingen om, at den sociale arv brydes ved at gøre alle børn til middelklassebørn. Det er kun med til at marginalisere dem, der i forvejen ikke lever op til normen."

Samtidig understreger Jan Kampmann, at pædagoger langtfra har et bevidst ønske om at skabe den favorisering. Hans erfaring fra samtaler med pædagoger er, at de fleste meget gerne vil inddrage børnenes forskellige erfaringer og ressourcer i aktiviteterne. Men de ved ikke nok om, hvordan det gøres. Der mangler simpelthen nogle redskaber i den pædagogiske værktøjskasse.

"Den store udfordring er at få organiseret livet i daginstitutionerne, så alle børn kan være med og har mulighed for at bidrage med deres erfaringer og ressourcer, samtidig med at man lærer børnene de ting, som er vigtige at lære. For selvfølgelig er det vigtigt at lære dansk for eksempel. Og det er der nu engang nogle børn, der taler bedre end andre. Men vi skal blive bedre til at se og inddrage det som en styrke, at mange børn også kan et andet sprog – i stedet for at de gang på gang kommer til at opleve sig selv som ressourcetsvage og mangelfulde."

LIGHED KRÆVER SYNLIG PÆDAGOGIK

De seneste år er der sket et skred fra kvalifikationer til personlige kompetencer, når det

handler om, hvilke faktorer der er afgørende i forhold til at bryde den sociale arv. Tidligere handlede det om, at børnene skulle lære at læse og regne. Det er ikke længere nok. Nu skal børnene også være selvstændige, initiativrige, engagerede og tage ansvar for egen læring.

"Der er ingen tvivl om, at den slags personlige kompetencer bliver stadig vigtigere – i uddannelsesinstitutionerne og i arbejdslivet. Derfor er det helt afgørende, at man lærer børn dem. Men det er ikke en udvikling, der har gjort den sociale udfordring mindre. For selvom de fleste pædagoger er rigtig gode til at få kompetencerne i spil i de aktiviteter, de laver med børnene, er de ikke opmærksomme nok på, at det faktisk er det, de gør. Resultatet er en form for usynlig pædagogik, der forudsætter, at børn forstår og besidder de bløde og uhåndgribelige størrelser som initiativ og selvstændighed."

Den usynlige pædagogik favoriserer ifølge Jan Kampmann de samme middelklassebørn, der hele tiden har været inde i varmen. De kan den slags mere eller mindre af sig selv. For mange minoritetsbørn er det derimod noget helt nyt og noget, de skal lære. Og det er jo svært, når man ikke engang kan se, hvad det er, man skal lære.

Derfor slår Jan Kampmann til lyd for en mere bevidst og synlig pædagogik på det område. Han slutter: "Det vil sige en pædagogik, der evner at gøre det klart for børnene, hvad det faktisk er, man vil have dem til at gøre. Hvis vi skal tale om social lighed, må vi som mindstemål sikre os, at alle børn har lige muligheder for at se og forstå de krav, der stilles til dem."

” Man bliver nødt til at gøre op med forestillingen om, at den sociale arv brydes ved at gøre alle børn til middelklassebørn. Det er kun med til at marginalisere dem, der i forvejen ikke lever op til normen.”

Jan Kampmann, professor.

JAN KAMPMANN



Professor ved Institut for Psykologi og Uddannelsesforskning på Roskilde Universitet. Igennem mange år har hans primære forskningsfelt været barndoms- og ungdomsforskning med fokus på afdækning af hverdagslivet i forskellige institutionelle sammenhænge – herunder betydningen af køn, klasse, etnicitet og voksen-barn-relationer.

